

SLOVENSKÁ REPUBLIKA

NÁLEZ

Ústavného súdu Slovenskej republiky

V mene Slovenskej republiky

I. ÚS 190/2012-21

Ústavný súd Slovenskej republiky na neverejnom zasadnutí 3. októbra 2012 v senáte zloženom z predsedníčky Marianny Mochnáčovej a zo sudcov Milana Ľalíka a Petra Brňáka v konaní o sťažnosti M. K., P., zastúpenej advokátom JUDr. R. C., T., ktorou namietala porušenie svojho základného práva podľa čl. 48 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky a práva podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd postupom Okresného súdu Trnava v konaní vedenom pod sp. zn. 12 C 232/98, takto

r o z h o d o l :

1. Základné právo M. K. na prerokovanie veci bez zbytočných prietáhov podľa čl. 48 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky a právo na prejednanie jej záležitosti v primeranej lehote podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd postupom Okresného súdu Trnava v konaní vedenom pod sp. zn. 12 C 232/1998 porušené bolo.

2. Vo zvyšku sťažnosti nevyhovuje.

O d ô v o d n e n i e :

1. Ústavnému súdu Slovenskej republiky (ďalej len „ústavný súd“) bola 16. apríla 2012 doručená sťažnosť M. K. (ďalej len „sťažovateľka“), ktorou namietala porušenie základného práva podľa čl. 48 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky (ďalej len „ústava“) a čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd (ďalej len „dohovor“) v konaní vedenom na Okresnom súde Trnava (ďalej len „okresný súd“) pod sp. zn. 12 C 232/98.

2. Z obsahu sťažnosti a jej príloh vyplýva, že sťažovateľka vstúpila do konania o určenie právneho vzťahu na základe uznesenia okresného súdu z 5. februára 2003 ako navrhovateľka, a toto konanie aj napriek sťažnosti adresovanej predsedovi okresného súdu či dokonca viacerým nálezom ústavného súdu, napr. vo veci tiež jej žalujúcej sestry, ešte stále skončené nie je. Žiadala preto, aby ústavný súd vyslovil, že jej základné právo na prerokovanie veci bez zbytočných prietáhov a v primeranej dobe bolo porušené, priznal jej finančné zadost'učinenie v sume 3 000 € a náhradu trov konania v sume 318,84 €.

3. Predsedníčka okresného súdu vo vyjadrení z 28. mája 2012 zhrnula doterajší priebeh konania so záverom, že prietahy v konaní vznikali jednak z objektívnych dôvodov (nedostatok sudcov, úmrtie účastníka, neustála zmena adres účastníkov), ako aj zo subjektívnych dôvodov na strane účastníkov a ich právneho zástupcu (neustanovovanie sa na pojednávania, nepreberanie súdnych zásielok, chybné podania a pod.); keďže sa sťažovateľka sama podieľala na doterajšom neskončení veci, navrhla jej nepriznať finančné zadost'učinenie.

4. Ústavný súd následne po súhlase účastníkov s upustením od ústneho pojednávania pristúpil k prieskumu dĺžky konania z hľadiska tvrdených porušení ústavne zaručených práv sťažovateľky, prerokoval vec a dospel k záveru, že ústavná sťažnosť je v tomto smere dôvodná, pretože predmetná vec nie je ani po takmer 14 rokoch od podania návrhu právoplatne skončená, čo nie je únosné.

5. Z vlastnej databázy rozhodnutí ústavného súdu zistil, že v totožnej veci okresného súdu ústavný súd doteraz rozhodol štyrikrát, a to

(i) nálezom sp. zn. IV. ÚS 120/09 z 28. mája 2009 o sťažnosti K. Š. (sestry sťažovateľky) tak, že konštatoval porušenie jej práv garantovaných čl. 48 ods. 2 ústavy a čl. 6 ods. 1 dohovoru, okresnému súdu prikázal konať bez zbytočných prietáhov, priznal jej finančné zadosťučinenie v sume 3 000 € a trovy právneho zastúpenia 434,61 € na účet jej právneho zástupcu R. C.;

(ii) nálezom sp. zn. III. ÚS 348/2009 z 21. septembra 2010 ústavný súd ďalším dvom účastníkom ako sťažovateľom vyslovil porušenie ich základných práv garantovaných čl. 48 ods. 2 ústavy a čl. 6 ods. 1 dohovoru, priznal im finančné zadosťučinenie v sume po 1 500 € a náhradu trov právneho zastúpenia 398,68 € k rukám R. C.;

(iii) nálezom sp. zn. IV. ÚS 359/2011 z 19. októbra 2011 o sťažnosti Š. D. (tiež sestry sťažovateľky) rozhodol tak, že opäť konštatoval porušenie jej práv prerokovať vec bez zbytočných prietáhov a v primeranej lehote, priznal jej finančné zadosťučinenie v sume 2 000 € a trovy právneho zastúpenia v sume 314,18 € k rukám jej zástupcu R. C.;

(iv) nálezom sp. zn. IV. ÚS 62/2012 zo 4. apríla 2012 ústavný súd sťažnosti ďalších piatich nerozlučných spoločníkov, ktorá sa týkala porušenia základných práv garantovaných čl. 48 ods. 1 ústavy a čl. 6 ods. 1 dohovoru vyhovel a každému z nich priznal finančné zadosťučinenie v sume po 2 000 € a trovy právneho zastúpenia v sume 462,38 € k rukám ich právneho zástupcu R. C.,

čiže nerozlučným spoločníkom, ktorí doteraz žiadali náhradu nemajetkovej ujmy za konanie trvajúce neprimeranú dobu (13,5 roka), ústavný súd priznal súhrnne 18 000 € a na trovách právneho zastúpenia sumu 1 609,85 €.

6. V tomto konaní sťažovateľka iba 12 dní po ostatnom náleze ústavnému súdu [pozri 5(iv)] podala identickú ústavnú sťažnosť ako jej ostatní nerozluční spoločníci prostredníctvom spoločného právneho zástupcu, v ktorej žiadala vysloviť porušenie označených práv, priznať finančné zadosťučinenie vo výške 3 000 € a náhradu trov konania vo výške 318,84 € (bod 2), keď je nesporné, že vec ešte nie je právoplatne skončená, hoci od podania návrhu na súde uplynula doba vyše 13 rokov (17. novembra 1998).

7. Občianske súdne konanie, ktoré na prvom stupni trvá už vyše 13 rokov v nerozhodnutom stave, nutne nastoľuje otázku, či toto konanie je vedené bez zbytočných priet'ahov v zmysle čl. 48 ods. 2 ústavy. Ako z judikatúry ústavného súdu (porov. I. ÚS 200/09) vyplýva, primeranosť dĺžky civilného (ale aj trestného, či iného) konania nemožno vyjadriť numericky v zmysle určenia lehoty jej trvania, ktorú je vždy potrebné považovať za primeranú a ktorej prekročenie by bez ďalšieho znamenalo neprimeranosť doby občianskeho konania s následkami v podobe porušenia čl. 48 ods. 2 ústavy. Primeranosť dĺžky civilného konania je potrebné skúmať a preverovať v každom prípade jednotlivo vo svetle konkrétnych okolností prerokovávanej veci. V tejto súvislosti už bol v judikatúre ústavného súdu i v judikatúre Európskeho súdu pre ľudské práva pomenovaný celý rad kritérií, na základe ktorých možno posudzovať primeranosť dĺžky konania s prihliadnutím na konkrétne okolnosti prípadu. Ide o charakter prerokovávanej veci, teda hlavne o jej skutkovú a právnu zložitosť, závažnosť, rozsiahlosť či obt'aznosť dokazovania, ďalej o spôsob správania účastníkov a súdu v priebehu konania, o posúdenie prípadných osobitných okolností, ktoré môžu spôsobiť priet'ahy v konaní, a tiež o to, čo bolo pri prerokovávaní veci pre sťažovateľa v hre, resp. aký malo konanie pre neho význam (porov. napr. rozhodnutie Európskeho súdu pre ľudské práva *Philis* proti Grécku, 1997, *Pélissier a Sassi* proti Francúzsku, 1999, nález ústavného súdu z 29. apríla 2009 sp. zn. I. ÚS 257/08 či nález sp. zn. I. ÚS 413/08). Pri zvážení už uvedených kritérií je ústavný súd toho názoru, že sporná záležitosť sťažovateľky nebola v primeranej lehote prerokovaná, keď doteraz nebola právoplatne skončená.

8. Charakter prerokovávanej veci neodôvodňoval nutnosť konať o sťažovateľkinej (spolu)žalobe o určenie nehnuteľností do dedičstva po dobu dlhšiu, ako je všeobecne obvyklé (4 až 6 rokov), pretože charakter (zložitosť) tohto prípadu neprekračuje rámec podobných civilných vecí. Taktiež proces dokazovania v danej veci nevykazoval v prevažnej miere rysy výnimočnosti spôsobujúcej potrebu viesť civilné konanie po dobu dlhšiu, ako je obvyklé. Nemožno preto tolerovať, aby zatiaľ len v jednom štádiu konania (pred okresným súdom) bola dĺžka konania vyše 13 rokov, a to bez ohľadu na celkový rozsah nevybavenej súdnej agendy na okresnom súde zapríčinennej nižším či nedostatočným

počtom sudcov či v určitých obdobiach nutnosť prerušenia konania alebo chybnými procesnými podaniami či častejšou neúčastou účastníkov na nariadených pojednávaniach.

9. Vzhľadom na uvedené skutočnosti a celkovú dĺžku konania je ústavný súd toho názoru, že okresný súd aj vo vzťahu k sťažovateľke v prerokovávanej veci prekročil dané medze konať bez zbytočných prietahov a skončiť ju v primeranej dobe v zmysle uvedeného čl. 48 ods. 2 ústavy, ktorého porušenie sťažovateľka namietala. V občianskom súdnom konaní je totiž povinnosť súdu konať bez zbytočných prietahov konkretizovaná vo viacerých ustanoveniach Občianskeho súdneho poriadku (ďalej len „OSP“), ktoré sa mali aplikovať ihneď po prekročení určitej „povolenej hranice“, najmä po sťažnosti na prietahy v konaní adresovanej predsedovi okresného súdu sťažovateľkou či po prvých nálezoč ústavného súdu (bod 5).

Podľa § 6 OSP v konaní postupuje súd... tak, aby ochrana práv bola rýchla a účinná.

Podľa § 100 ods. 1 OSP len čo sa konanie začalo, postupuje v ňom súd i bez ďalších návrhov tak, aby vec bola čo najrýchlejšie prejednaná a rozhodnutá.

Podľa § 114 ods. 1 OSP súd pripraví pojednávanie tak, aby bolo možné rozhodnúť o veci spravidla na jedinom pojednávaní.

O prietahoch v súdnom konaní možno hovoriť aj vtedy, ak súd vôbec (alebo nedostatočne či neúčinne) nevyužije tie procesné inštitúty alebo iné prostriedky, účelom ktorých je zabezpečenie nielen účinnej, ale tiež rýchlej ochrany práv alebo záujmov účastníkov konania v konaní pred súdom, pretože k stavu právnej istoty dochádza zásadne až právoplatným rozhodnutím súdu alebo iným zákonom predvídaným spôsobom, ktorý znamená nastolenie právnej istoty inak ako právoplatným rozhodnutím súdu.

10. K zbytočným prietahom v súdnom konaní môže teda dôjsť nielen samotným nekonaním príslušného súdu (sudcu), ale aj takou jeho neefektívnou činnosťou, ktorá nesmeruje k odstráneniu právnej neistoty účastníka súdneho konania, čiže k právoplatnému

rozhodnutiu vo veci. Preto na splnenie základného práva podľa čl. 48 ods. 2 ústavy nestačí, aby súd vec len prerokoval alebo vykonal a vykonával rôzne procesné úkony (bez ohľadu na ich počet), ale je potrebné, aby vec právoplatne skončil.

11. Ústavný súd pri posudzovaní správania sťažovateľky v priebehu konania dospel k záveru, že aj sťažovateľka čiastočne prispela k predĺženiu konania jednak chybnými procesnými podaniami zaslanými súdu a jednak neustanovením sa na pojednávanie a podobne, ale z hľadiska celkovej dĺžky konania išlo len o bezvýznamnú nečinnosť.

12. Ústavný súd rovnako s ohľadom na už uvedené kritériá posudzoval existenciu prípadných osobitných okolností, ktoré mohli spôsobiť prieťahy v konaní, a uzavrel, že ani k týmto v konaní nedošlo v takej miere, že by to podstatným spôsobom malo ovplyvniť doterajšiu dĺžku konania. Napokon vzal ústavný súd do úvahy potrebu zistenia toho, čo bolo predmetom konania pre sťažovateľku. V jej prípade išlo o ochranu bežného dedičského práva k nehnuteľnostiam formou ich zahrnutia do dedičstva po nebohých poručníkoch, ktorí ich neformálne (vydržaním) mali nadobudnúť do vlastníctva; keďže aj ich nedôslednosťou nastal tento stav právnej neistoty, mala by mať preto trpezlivosť s priebehom konania a jej „výhrou“ by mal byť celkový úspech pri obhájení tzv. nedoložených právnych vzťahov. Naostatok, zvýšený význam predmetu konania pre svoju osobu sťažovateľka v sťažnosti netvrdila.

13. Ak ústavný súd pri rozhodovaní o sťažnosti podľa čl. 127 ods. 2 ústavy vysloví, že k porušeniu práva alebo slobody došlo (nečinnosťou súdu), podľa čl. 127 ods. 3 ústavy môže ústavný súd zároveň na žiadosť osoby, ktorej práva boli porušené, rozhodnúť o priznaní primeraného finančného zadosťučinenia.

14. Ústavný súd síce rozhodol o tom, že bolo porušené základné právo sťažovateľky garantované čl. 48 ods. 2 ústavy a čl. 6 ods. 1 dohovoru, ale žiadne finančné zadosťučinenie jej nepriznal.

15. Právny zástupca sťažovateľky, ako aj zástupca ostatných nerozlučných spoločníkov ako účastníkov konania (§ 91 ods. 2 OSP) totiž zvolil svojský „zárobkový“ spôsob individuálneho podávania sťažností jednotlivými účastníkmi v danej veci s evidentnou snahou pre seba, ale aj pre účastníkov získať majetkový prospech. Ak by totiž svoj nepochybný ústavný nárok vyplývajúci z prietahového súdneho konania týkajúceho sa jedného nedeliteľného nároku uplatnili na ústavnom súde všetci nerozluční účastníci konania v jednom návrhu, za doterajšie „prietahy“ v konaní by určite od ústavného súdu všetci nedostali celkovú sumu 18 000 € a na trovách konania sumu 1 609,85 € (ktoré istiny už okresný súd sťažovateľom vyplatil), ale len sumu, aká patrí iba jednej procesnej strane bez ohľadu na počet účastníkov konania. Také jeho počínanie však nemôže byť zo strany ústavného súdu akceptovateľné jednak pre zbytočné zahlcovanie ústavného súdu viacerými podaniami a jednak pre snahu získať „ľahký zárobok“, preto sťažnosti v časti o priznanie finančného zadosťučinenia sťažovateľke nevyhoveli – pre ňu patriaca pomerná časť zadosťučinenia už bola „priznaná a skonzumovaná“ predchádzajúcimi sťažovateľmi, ktorým sa z tohto titulu (iba jeden hmotnoprávny a procesný nárok) finančné zadosťučinenie vôbec neznižovalo, hoci išlo v „prietahovom“ súdnom konaní o spoločenstvo nerozlučné so spoločným záujmovým cieľom (získať vec do dedičstva) a nevyhoveli ani jej požiadavke o náhradu trov právneho zastúpenia v konaní pred ústavným súdom, aj keď vo veci samej uspela (§ 36 zákona Národnej rady Slovenskej republiky č. 38/1993 Z. z. o organizácii Ústavného súdu Slovenskej republiky, o konaní pred ním a o postavení jeho sudcov v znení neskorších predpisov).

P o u č e n i e : Proti tomuto rozhodnutiu nemožno podať opravný prostriedok.

V Košiciach 3. októbra 2012